

Connection Between Mothers and Hopelessness According to the Person or Place Where the Child is Left to Look at Çocuğun, Bakıma Bırakıldığı Kişi veya Yere Göre Annenin Umutsuzluk Durumu

İzzet Fidancı*¹, Gökçe Işcan², İlknur Fidancı³, Enes Gümüş⁴, Özlem Kızıldaş⁵

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, ilköğretim öncesi çocuklarını bıraktığı kişi veya yere göre annenin umutsuzluk durumunun değerlendirilmesi amaçlandı. **Gereç ve Yöntem:** Araştırmaya, Ocak 2016 – Ocak 2017 tarihleri arasında Aile Hekimliği polikliniğine başvuran, 7 yaşından küçük tek çocuğu olan ve çocuğunu bakıcı, akraba veya kreşe bırakan annelerden, çalışmaya katılmayı kabul eden 326 annenin yazılı onamı alındıktan sonra, kişisel bilgiler içeren form ve Beck Umutsuzluk Ölçeği doldurularak yürütüldü. Veriler IBM Statistics Versiyon 20.0 istatistik programı ile analiz edildi. **Bulgular:** Çalışmamız toplamda 326 kadın (yaş:30,1±6,3) ile tamamlanmıştır. Çalışmamızdaki bireylerin çocuklarını nereye bıraktıkları incelediğinde, en yüksek sıklıkla bakıcıya bıraktıkları gözlemlenmiştir (%37,4). Meslek grupları içerisinde, herhangi bir işte çalışmayanlarda Beck Umutsuzluk Ölçek puanı, diğer çalışan gruplarından daha yüksek bulunmuştur (p=0,035). Çocuğunu bakıcıya bırakanlarda ölçek puanları, kreş ya da akrabalarına bırakanlardan daha yüksek bulunmuştur (p=0,040). Umutsuzluk yaşamayanlarda ortalama yaş, diğer gruplardan daha yüksek iken, orta düzeyde umutsuzluk yaşayanlarda ortalama yaş, diğer gruplardan daha düşük olarak bulunmuştur (p<0,001). **Sonuç:** İlköğretim öncesi çocuklarını bakıcı, akraba veya kreşe bırakan annelerin psikolojik olarak etkilenme durumunun değerlendirilmesi gerekmektedir. Çocuklarını nereye bırakırsa bıraksınlar, özellikle de genç annelerin ruh sağlıklarının korunması amacıyla, olabildiğince çocukları ile verimli vakit geçirebilmeleri başta olmak üzere çeşitli önlemler alınması sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Anne sağlığı, çocuk bakım tercihleri, umutsuzluk

ABSTRACT

Objective: The objective in this study was to evaluate and compare the psychological conditions and hopelessness of mothers leaving their children to babysitters, relatives or nurseries before elementary school. **Material and Method:** The research was made after taking written consent from the 362 mothers referring to Family Physician polyclinic between January 2016 and January 2017, have a single child under seven years of age, leaving their children to babysitters, relatives or nurseries and accepting to participate in the study. A form including personal information and Beck Hopelessness Scale were completed by the participants. SPSS 20 IBM Statistics Versiyon 20.0 statistics program was used to analyze data. **Findings:** Our study was completed with a total of 326 female participants. Babysitters were most commonly preferred by the mothers in our study (37.4%). When occupational groups were considered, non-employed participants had a higher Beck hopelessness scale score compared to other employed groups (p=0.035). Scale scores were found higher in participants leaving their children to babysitters than those leaving to the nursery or relatives (p=0.040). Compared to other groups, median age was higher in those not feeling hopeless and lower in those experiencing average level of hopelessness (p<0.001). **Result:** The psychological affect of leaving their children to babysitters, relatives or nurseries before elementary school should be evaluated for the mothers. Regardless of the place they leave their children, several precautions should be taken to preserve the psychological health of especially young mothers, mainly by providing them to spend the time efficiently with their children as much as possible.

Keywords: Maternal health, child care preferences, hopelessness

Received / Geliş tarihi: 26.01.2017, Accepted / Kabul tarihi: 26.04.2017

¹Samsun Bafra Cumhuriyet Aile Sağlığı Merkezi

²Isparta Merkez Zafer Aile Sağlığı Merkezi

³Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Çocuk Acil Anabilim Dalı

⁴Ankara Ceza İnfaz Kurumları Kampus Devlet Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği

⁵Şanlıurfa Haliliye 01 No'lu Bağlarbaşı Aile Sağlığı Merkezi

*Address for Correspondence / Yazışma Adresi: İzzet Fidancı, Samsun Bafra Cumhuriyet Aile Sağlığı Merkezi, Samsun-TÜRKİYE

E-mail: izzetfidanci@gmail.com

Fidancı İ, Işcan G, Fidancı İ, Gümüş E, Kızıldaş Ö. Çocuğun, Bakıma Bırakıldığı Kişi veya Yere Göre Annenin Umutsuzluk Durumu. TJFMPC, 2017;11(2): 93-99.

DOI: 10.21763/tjfmpe.317787

GİRİŞ

Aile Hekimliğinde, hasta merkezli ve biyopsikososyal yaklaşımda hasta, bir bütün olarak ele alınır. Hasta, yaşam hikâyesi, sorunları, ailesi ve fiziksel çevresi ile değerlendirilir. Ayrıca değişik yaş gruplarına verilen hizmet de ilgi odağındadır. Anne-çocuk sağlığı da önem verilen konulardan olup, önceliklidir. Çocuğun ve annenin, sağlıklı psikolojik gelişimi de bu birlikteliğin devamı ile sağlanacaktır. Çalışan annelerde, çocukları ile yeterince vakit geçirememelerinden dolayı psikolojik etkilenmeler görülmektedir. Aynı şekilde, çocuğun da ruhsal ve biyolojik gelişiminde anneye olan ihtiyaç açıktır.¹

Çocuğun bırakıldığı kişi ve yer, çocuk kadar annenin psikolojisini de etkilemektedir. Dört-altı yaş grubundaki çocukların kendilerini, öğretmenlerini ve anne-babalarını nasıl algıladıklarını tespit etmek amacıyla yapılmış kesitsel bir araştırmada; çocukların kendilerini, anne-babalarını ve öğretmenlerini tanımlamada "mutlu" yüz ifadesini daha fazla tercih ettikleri gözlenmiştir.² Yapılan diğer bir araştırmada, gelişim alanlarının önceliklerine ilişkin anne-babaların ve öğretmenlerin algıları arasında, büyük oranda tutarlılık olduğunu ve öğretmenlerin yalnızca psikomotor alandaki gelişimi anne-babalara göre daha öncelikli olarak değerlendirdiğini göstermektedir.³

Çocuğun bırakıldığı kişi ve yer, çocuk kadar, annenin psikolojisini de etkilemektedir. Çalışmamızda, çocuğun bırakıldığı kişiye göre, annenin umutsuzluk durumunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamız, ölçek kullanılarak yapılan deskriptif ve kantitatif bir anket çalışması olup, Ocak 2016–Ocak 2017 tarihleri arasında yapılmıştır. Cumhuriyet Aile Sağlığı Merkezi (5505002) birimine kayıtlı, 3945 kişiden 15-49 yaş aralığındaki 1044 kişiye ulaşılarak, 7 yaşından küçük tek çocuğu olan ve çocuğunu bakıcı, akraba veya kreşe bırakan annelerden, çalışmaya katılmayı kabul edenlerin yazılı onamı alındıktan sonra, kişisel bilgiler içeren form ve Beck Umutsuzluk Ölçeği doldurularak yürütüldü. Çalışmaya, birden fazla çocuğu olanlar, çocuğu 7 yaşından büyük olanlar, gebeler ve herhangi bir kronik hastalığı olanlar, özellikle de psikiyatrik problemleri olanlar dahil edilmedi. Anket çalışmamıza başlamadan önce, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 10 Eylül 2015 tarih ve OMÜ KAEK 2015/367 karar numarası ile onay alındı.

Umutsuzluk Ölçeği, kişinin geleceğe yönelik beklentilerini, tutumlarını veya umutsuzluklarını değerlendirmek ve tanımlamak amacıyla Beck, Weissman, Lester ve Trexler (1974) tarafından geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Beck Umutsuzluk Ölçeği, toplam 20 maddeden oluşmakta olup, ölçekten umutsuzluğa ilişkin yoğunluk düzeyini ifade eden ve 0 ile 20 arasında değişen puanlar elde edilmektedir. Ölçekten yüksek puan elde etmek, umutsuzluğun veya geleceğe yönelik olumsuz beklentilerin düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.^{4,5} Araştırmacılar, ölçekten elde edilen puanların yorumlanmasında puan aralıkları önermektedir. Bu puan aralıkları ise 0-3 puan aralığı "normal aralık", 4-8 puan aralığı "hafif umutsuzluk", 9-14 puan aralığı "orta düzey umutsuzluk", 15-20 puan aralığı "yoğun umutsuzluk" biçiminde sınıflandırılmıştır.^{5,6}

Araştırmada, öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerini belirlemek için, Beck Umutsuzluk ölçeğinin Türkçe uyarlaması kullanılmıştır.⁴ Seber (1991) ve Durak (1993), orijinal ölçeğin Türkçe uyarlaması ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. Ölçek, orijinal ölçek gibi 20 maddeden oluşmakta ve puanlar yükseldikçe bireylerin umutsuzluk düzeylerinin de yükseldiğine işaret etmektedir. Ölçek, kuramsal araştırmalarda geleceğe yönelik olumsuz beklentileri ölçmek amacıyla kullanılabilir.^{4,5}

Çalışmada, tanımlayıcı özellikler, kategorik verilerde n ve % değerleri ile, sürekli verilerde ise dağılım özelliklerine göre uygun yerlerde ortalama $\pm$ standart sapma değerleri ile incelenmiştir. Kategorik verilerin karşılaştırılmasında, Fisher kesin olasılık testi kullanılmıştır. Sürekli verilerin dağılımı, Kolmogrov-Smirnov/ShapiroWilk testleri ile incelenmiştir. Normal dağılım göstermeyen sürekli verilerin karşılaştırılmasında, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi kullanım alanına uygun yerlerde kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren sürekli verilerin karşılaştırılmasında, bağımsız gruplarda Tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için $p < 0,05$ kabul edilmiştir. Analizlerin yapılmasında, IBM Statistics Versiyon 20.0 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmamız, yaş ortalaması $30,1 \pm 6,3$ olan 326 kadın ile tamamlanmıştır. Çalışmaya katılan kadınların %92,9'u evlidir. Çalışma durumu incelendiğinde en sık gözlenen iş grubu özel sektörde çalışmadır (%33,1) (Tablo 1).

Çalışmamıza katılan bireylerde, en sık gözlenen öğrenim durumu lise seviyesi eğitim

düzevidir (%38,7). Bireylerin, çocuğunu bırakma sebepleri incelendiğinde, en sık gözlenen nedenin herhangi bir işte çalışma olduğu gözlenmiştir (%89,6). Çalışmamızdaki bireylerin, çocuklarını nereye bıraktıkları incelediğinde, en yüksek sıklıkla bakıcıya bıraktıkları gözlemlenmiştir (%37,4) (Tablo 1).

Tablo 1. Çalışma grubunun sosyo-demografik özellikleri ve çocuğun bırakılma yeri-nedeni		
		Ortalama±SD
Anne yaşı		30,1±6,3
		n (%)
Çocuk yaşı	0-6ay	68 (20,9)
	7 ay-12 ay	44 (13,5)
	13 ay-24 ay	38 (11,7)
	25 ay-36 ay	23 (7,1)
	37 ay-48 ay	28 (8,6)
	49 ay-60 ay	29 (8,9)
	61 ay-72 ay	96 (29,4)
Mesleği	İşsiz	18 (5,5)
	İşçi	40 (12,3)
	Memur	59 (18,1)
	Serbest	59 (18,1)
	Öğrenci	8 (2,5)
	Ev hanımı	34 (10,4)
Medeni durumu	Dul	23 (7,1)
	Evli	303 (92,9)
Öğrenim durumu	Yok	19(5,8)
	İlkokul	33 (10,1)
	Ortaokul	108 (33,1)
	Lise	126 (38,7)
Çocuğun bakıma bırakılma nedeni	Yüksekokul	40 (12,3)
	Çalışıyor	292 (89,6)
	Sağlık problemi var	11 (3,4)
Çocuğun bakıldığı kişi veya yer	Çocuğun gelişimi için	14 (4,3)
	Diğer*	9 (2,8)
	Bakıcı	122 (37,4)
Çocuğun bırakıldığı kişi veya yer	Akraba	119 (36,5)
	Kreş	85 (26,1)

*Diğer: Öneri üzerine (n=7(%2,1)), özel nedenler (n=2(%0,6)), SD: Standart sapma

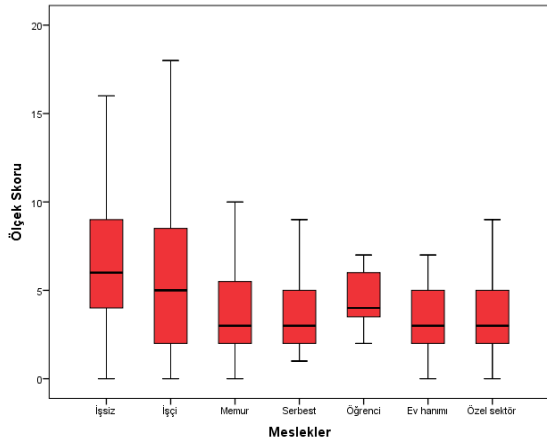
Meslek grupları, çocuğunu bırakma nedenleri ve çocuğunu bıraktığı kişiye göre, ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Meslek grupları içerisinde, herhangi bir işte çalışmayanlarda ölçek puan ortalamaları, diğer çalışan gruplarından daha yüksek bulunmuştur (p=0,035) (Şekil 1). Meslekler belirlenirken, daha önce çalışmış ancak şuan iş arayan anneler işsiz olarak belirtilmiştir. Çocuğun gelişimi nedeni ile bir yere bırakanlarda ölçek puan ortalamaları, diğer bırakma sebeplerinden daha

düşük bulunmuştur (p=0,002) (Şekil 2). Çocuğunu bakıcıya bırakanlarda ölçek puan ortalamaları, kreş ya da akrabalarına bırakanlardan daha yüksek bulunmuştur (p=0,040) (Şekil3). Çocuk yaşı, medeni durum ve öğrenim durumu ile ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo 2).

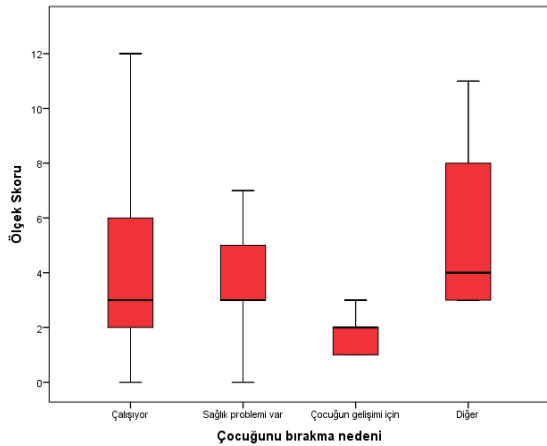
Tablo 2. Ölçek skorlarının karşılaştırılması			
		ÖlçekSkoru	P
		Ortalama±SD	
Çocuğunun yaşı	0-6 ay	4,06±2,62	0,083 ^a
	6 ay- 1 yaş	4,93±3,37	
	1 yaş-2 yaş	4,95±3,69	
	2 yaş-3 yaş	5,91±4,67	
	3 yaş-4 yaş	4,64±4,53	
	4 yaş-5 yaş	3,38±2,32	
	5 yaş-6 yaş	3,91±3,50	
	Mesleği	İşsiz	
İşçi		5,60±4,22	
Memur		4,22±3,09	
Serbest		3,90±2,97	
Öğrenci		5,00±2,82	
Evhanımı		3,56±2,97	
Medeni durumu	Bekar	3,83±3,61	0,303 ^b
	Evli	4,40±3,47	
Öğrenim durumu	Yok	5,21±2,65	0,063 ^a
	İlkokul	4,82±3,55	
	Ortaokul	4,30±3,38	
	Lise	4,47±3,76	
Çocuğunu bakıma bırakma nedeni	Yüksekokul	3,38±3,03	0,002 ^a
	Çalışıyor	4,46±3,56	
	Sağlık problemi var	3,73±2,19	
	Çocuğun gelişimi için	1,86±1,09	
Çocuğun bakıldığı kişi veya yer	Diğer*	5,56±3,00	0,040 ^a
	Bakıcı	5,00±3,86	
	Akraba	3,85±2,56	
Çocuğun bırakıldığı kişi veya yer	Kreş	4,14±3,89	0,040 ^a

^aKruskal Wallis testi, ^bMann-WhitneyUTesti

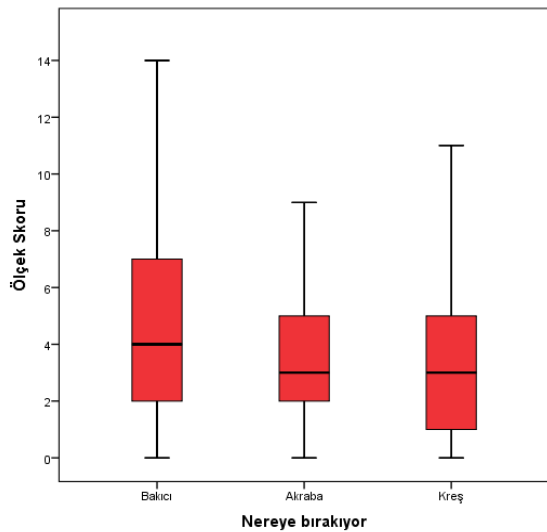
*Diğer: Öneri üzerine(Ortalama±SD=3,45±2,11), Özel nedenler(Ortalama±SD=2,15±0,99)

Şekil 1. Mesleklere göre ölçek puanlarının ortalama dağılımı

Şekil 2. Çocuğunu bakıma bırakma nedenine göre ölçek puanlarının ortalama dağılımı

Şekil 3. Çocuğun bakıma bırakılma yerine göre ölçek puanlarının ortalama dağılımı

Çalışma değişkenlerine göre, ölçek skor sınıfları karşılaştırıldığında; çocuk yaşı, meslekler, medeni durum, öğrenim durumu, çocuğunu bırakma nedeni ve nereye bıraktığı ile ölçek skoru sınıfları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Umutsuzluk yaşamayanlarda ortalama yaş, diğer gruplardan daha yüksek iken, orta düzeyde umutsuzluk yaşayanlarda ortalama yaş diğer gruplardan daha düşüktür ($p<0.001$) (Tablo 3).

TARTIŞMA

Toplum yapısındaki değişikliklere paralel olarak, kadının çalışma hayatında yer edinmesinin artışı ve aile birey sayısındaki azalmaya bağlı olarak ortaya çıkan sorunlara bakıldığında, anne-çocuk ilişkilerinde etkileşimler olması kaçınılmazdır.⁷ Çalışmamızda da annenin çalıştığı meslek grubuna, çocuğunu neden ve nereye bıraktığına göre, umutsuzluk ölçek skorunda istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılıklar görülmüştür. Meslek grupları içerisinde herhangi bir işte çalışmayanlarda ölçek puan ortalamaları, diğer çalışan gruplarından daha yüksek bulunmuştur. Çocuğunu bakıcıya bırakanlarda ölçek puan ortalamaları, kreş ya da akrabalarından bırakanlardan daha yüksek bulunmuştur. Çocuğun gelişimi nedeni ile bir yere bırakanlarda, ölçek puan ortalamaları diğer bırakma sebeplerinden daha düşük bulunmuştur.

Ertem ve arkadaşlarının, ilk 3 yaş çocuk gelişimini inceledikleri çalışmada; çocuğun sağlık sorunlarının ele alınması %67,3 oranında yetersiz bulunsa da, çalışmamızda çocuğunun gelişimi için kreşe bırakanlarda kendi tercihleri olduğundan, umutsuzluk ölçek skoru anlamlı olarak düşük saptanmıştır.⁸ Dereli ve Koçak'ın çalışmasında, anasınına devam eden çocukların bakım tarzı ve anne eğitimi düzeylerine göre dil gelişimi arasında önemli bir fark olduğu bulunmuştur.⁹ Bu ve benzer çalışmalardan yola çıkarak, kreş çocuklarının gelişim düzeyinin iyi olması annenin de psikolojisi açısından önem arz etmektedir. Nitekim bizim çalışmamızda da, çocuğun gelişimi için kreş tercih eden annelerin umutsuzluk ölçek skoru anlamlı olarak düşük bulundu.

Sayıllı ve arkadaşlarının çalışmasına göre; annenin bebek bakımı konusundaki tercihleri ile seçimi arasındaki uyumda, para kazanmak için çalışmak zorunda olup olmamasının (kontrol edilemeyen çevresel sınırlandırıcı) düzenleyici rolü bulunmamaktadır.¹⁰ Çalışmamızda, çocuğunu bakıcıya bırakan annelerin, kreş ve akrabaya bırakanlara göre umutsuzluk ölçek skorunun anlamlı olarak yüksek oluşunu güven ilişkisine

Tablo 3.Çalışma değişkenlerine göre ölçek skor sınıflarının karşılaştırılması						
		Ölçek Skoru Sınıfları				p
		Normal Aralık	Hafif Umutsuzluk	Orta Düzey Umutsuzluk	Yoğun Umutsuzluk	
		Ortalama±SD	Ortalama±SD	Ortalama±SD	Ortalama±SD	
Annenin yaşı (yıl)		31,4±5,7	29,2±6,5	26,3±6,0	30,4±8,2	<0,001 ^b
		n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	
Çocuğunun yaşı	0-6 ay	37 (54,4)	25 (36,8)	6 (8,8)	0 (0,0)	0,331 ^a
	6 ay-1 yaş	17 (38,6)	22 (50,0)	4 (9,1)	1 (2,3)	
	1 yaş-2 yaş	18 (47,4)	12 (31,6)	7 (18,4)	1 (2,6)	
	2 yaş-3 yaş	10 (43,5)	8 (34,8)	3 (13,0)	2 (8,7)	
	3 yaş-4 yaş	15 (53,6)	8 (28,6)	3 (10,7)	2 (7,1)	
	4 yaş-5 yaş	16 (55,2)	11 (37,9)	2 (6,9)	0 (0,0)	
	5 yaş-6 yaş	57 (59,4)	31 (32,3)	6 (6,3)	2 (2,1)	
Mesleği	İşsiz	4 (22,2)	9 (50,0)	4 (22,2)	1 (5,6)	0,096 ^a
	İşçi	17 (42,5)	13 (32,5)	9 (22,5)	1 (2,5)	
	Memur	31 (52,5)	22 (37,3)	5 (8,5)	1 (1,7)	
	Serbest	33 (55,9)	23 (39,0)	2 (3,4)	1 (1,7)	
	Öğrenci	2 (25,0)	5 (62,5)	1 (12,5)	0 (0,0)	
	Ev hanımı	21 (61,8)	11 (32,4)	2 (5,9)	0 (0,0)	
	Özel sektör	62 (57,4)	34 (31,5)	8 (7,4)	4 (3,7)	
Medeni durumu	Bekar	13 (56,5)	8 (34,8)	1 (4,3)	1 (4,3)	0,764 ^a
	Evli	157 (51,8)	109 (36,0)	30 (9,9)	7 (2,3)	
Öğrenim durumu	Yok	7 (36,8)	8 (42,1)	4 (21,1)	0 (0,0)	0,219 ^a
	İlkokul	15 (45,5)	12 (36,4)	6 (18,2)	0 (0,0)	
	Ortaokul	55 (50,9)	40 (37,0)	11 (10,2)	2 (1,9)	
	Lise	68 (54,0)	45 (35,7)	7 (5,6)	6 (4,8)	
	Yüksekokul	25 (62,5)	12 (30,0)	3 (7,5)	0 (0,0)	
Çocuğunu bakıma bırakma nedeni	Çalışıyor	148 (50,7)	107 (36,6)	29 (9,9)	8 (2,7)	0,129 ^a
	Sağlık problemi var	6 (54,5)	5 (45,5)	0 (0,0)	0 (0,0)	
	Çocuğun gelişimi için	13 (92,9)	1 (7,1)	0 (0,0)	0 (0,0)	
	Diğer	3 (33,3)	4 (44,4)	2 (22,2)	0 (0,0)	
Çocuğun bakıma bırakıldığı kişi veya yer	Bakıcı	54 (44,3)	49 (40,2)	14 (11,5)	5 (4,1)	0,117 ^a
	Akraba	68 (57,1)	43 (36,1)	8 (6,7)	0 (0,0)	
	Kreş	48 (56,5)	25 (29,4)	9 (10,6)	3 (3,5)	

bağlayabiliriz. İnan ve Doğan-Temur'un, çocuk bakıcıları üzerine ebeveynlerin görüşlerini içeren araştırmada da benzer şekilde bakıcıları, çocuk çok küçük olduğunda ve gündüz bakımı istendiğinde tercih edildiğini, ancak kreşe veya akrabaya bırakmada sorun olmadığında tercih edilmedikleri belirtilmektedir.¹¹

Kakıcı ve arkadaşlarının, "Türkiye'de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri" başlıklı çalışmasında; kadının aile gelirine olan katkısı arttıkça, ücretli bakımı tercih etme olasılığı da arttığı görülmüştür. Kadının işteki durumu incelendiğinde, kendi hesabına çalışan kadınların çocuklarına genelde kendilerinin baktığı, devlet ve özel sektörde çalışan kadınların ise ücretli bakım ya da diğer potansiyel çocuk bakımı sağlayıcılarını tercih ettikleri görülmektedir.¹² Hayatın zorlukları ile başa çıkma gücü olan bireylerde, umutsuzluk hissinin daha belirgin olduğu gösterilmiştir. Yapılan araştırmalarda depresyon, intihar ve umutsuzluk durumu arasında bağlantılar bulunmuştur.^{13,14} Özmen ve arkadaşlarının çalışmasında; sosyoekonomik düzeyi daha düşük olan ailelerde yaşayan ergenlerin daha umutsuz oldukları görülmüştür. Depresyonlu kişilerde, klinik tablonun bir belirtisi olarak umutsuzluğun bulunması nedeniyle, araştırma popülasyonunda bulunan depresyonlu kişilerin sonucu etkileyebileceği düşünüldüğü, depresyonlu kişiler dışarıda tutularak yapılan değerlendirme sonrasında da bulgularda değişim olmadığı görülmüştür. Bu durum, düşük sosyoekonomik düzeyin depresyondan bağımsız olarak umutsuzluk ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir.¹⁵ Kılıç ve Şahan-Yılmaz'ın çalışmasında; öğretmen adaylarının kamuda işe girmek için sınava hazırlık döneminde, umutsuzluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İş bulma kaygısının, umutsuzluk doğurması beklendiği gibi bu süreçte bakım ihtiyacı olan çocuk varlığının etkisinin büyük olacağı beklenmektedir.¹⁶ Çalışmamızda da benzer şekilde işsiz olan annelerin umutsuzluk skor ölçeklerinde istatistiksel olarak anlamlı artış bulunmuştur.

Özben ve Argun'un çalışmasında, ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik ve umutsuzluk düzeyleri değerlendirilmiş olup, yaş ilerledikçe öğretmenlerin umutsuzluk puanlarının yükseldiği bulunmuştur.¹⁷ Çalışmamız bu araştırmaya ters düşerek yaş küçüldükçe çocuğunu bakıcı, akraba ve kreşe bırakanların umutsuzluk durumunun arttığı bulundu.

SONUÇ

Çalışmamızda, annelerin çocuklarından özellikle de ilköğretim öncesi ayrı kalmamaları gerektiğini göstermektedir. Ayrı kalmak zorunda olanların ise

çocuğunu bıraktıkları yere bakılmaksızın, ruh sağlıklarının etkilenmemesi için çeşitli önlemler alınmasının sağlanması yararlı olacaktır. Bu önlemler arasında, çocuğu ile verimli vakit geçirme yöntemlerine ağırlık verme, daha genç annelere daha dikkatli yaklaşmak sayılabilmektedir. Özellikle, birinci basamak koruyucu sağlık hizmetlerinde, annelere yönelik psikolojik destek sağlanması için, gerekirse psikologlarla çalışmalar yapılması ve ilgili psikiyatrik birimlere ulaşımın kolaylaştırılmasının sağlanması da alınacak önlemler arasında sayılabilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Gökçearslan Çifci E. Türkiye'de ve dünyada korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tarihsel gelişimi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi 2009;19(5):53-65.
2. Çelik E, Tuğrul B, Yalçın SS. Dört-altı yaşlar arasındaki anaokulu çocuklarının duygusal yüz ifadesiyle kendilerini anne-babalarını ve öğretmenlerini algılaması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2002; 22:29-39.
3. Saçkes M. Erken çocukluk eğitiminde önem verilmesi gereken gelişimsel alanlar: anne-baba ve öğretmen önceliklerinin karşılaştırılması. Educational Sciences: Theory&Practice 2013;13(3):1675-1690.
4. Savasır, I, Sahin NH. Bilissel-davranışçı terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları 1997:23-27.
5. Ceyhan AA. Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2004; 1:91-101.
6. Tanaka E, Sakamoto S, Ono Y, Fujihara S, Kitamura T. Hope-lessness in a community population: factorial structure and psychosocial correlates. The Journal of Social Psychology 1998;138(5):581-590.
7. Moorehouse MJ. Linking maternal employment patterns to mother-child activities and children's school competence. Developmental Psychology 1991;27(2):295-303.
8. Ertem İÖ. İlk üç yaşta gelişimsel sorunları olan çocuklar: üç sorun ve üç çözüm. Özel Eğitim Dergisi 2005;6(2):13-25.
9. Dereli E, Koçak N. Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin bakım tarzı ve anne-baba eğitim düzeyi açısından incelenmesi (Konya ili örneği). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2005; 14:245-253.

10. Sayıl M, Uçanok Z, Güre A, Pungello EP. Çalışan ve ilk kez anne olan kadınların bebeklerinin bakımı ve işe geri dönme süreci: ileriye dönük çoklu etkiler. *Türk Psikoloji Dergisi* 2009;24(64):1-14.
11. İnan HZ, Doğan Temur Ö. Babysitters in early childhood: a research on parents' experiences and perspectives on babysitters. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2010;11(2):1-17.
12. Kakıcı H, Emeç H, Üçdoğruk Ş. Türkiye’de çalışan kadınların çocuk bakım tercihleri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi* 2007; 5:20-40.
13. Atay, M., Gündoğar, D. İntihar davranışında risk faktörleri: bir gözden geçirme, *Kriz Dergisi* 2004;12(3):39-52.
14. Üngüren E, Ehtiyar R. Determination of hopelessness typology of student who will work in tourism industry in the future. *Electronic Journal of Social Sciences* 2008;24(7):201-219.
15. Özmen D, Erbay Dünder P, Çetinkaya AÇ, Taşkın O, Özmen E. Hopelessness and factors affecting hopelessness in high school students. *Anatolian Journal of Psychiatry* 2008; 9:8-15.
16. Kılıç M, Şahan-Yılmaz B. Kamu personeli seçme sınavına (kpss) hazırlanan öğretmen adaylarının umutsuzluk ve sosyal destek düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2015;2(3):1-12.
17. Argun Y, Özben Ş. İlköğretim öğretmenlerinin umutsuzluk ve tükenmişlik düzeyleri üzerine bir araştırma. *Ege Eğitim Dergisi* 2003;1(3):36-48.